

fordeles eller udstyffes. Godseieren kan nu ved at udstyffe Fæstegaarden indtil en vis Grændse — 2 Tønder Hartkorn skulle blive tilbage — bringe det dertil, at Jord, der nu er Fæstetvang undergivet, kommer til at vinde saaledes ind, at der ikke bliver Mere tilbage, end der hører til en Hunslod, og naar der ikke er Mere, end under en Tønde Hartkorn, er Fæstetvangen bortfalden. Det vil altsaa sees, at det beroer paa Godseierens Forgodtbeholdende, om han ved Udstykning vil faae Fæstetvangen for en større Deel af Fæstejorden til at forsvinde, men jeg troer, man vil indrømme, at dette ikke længere bør tilstedes. Naar den ene Part modsætter sig at faae hele dette Forhold paa den ligeligste og fornuftigste Maade affattet ved Lov, forekommer det mig, at Alle, hvorledes de end betragte Forholdet, maae indrømme, at det ikke gaar an, at Godseieren, naar Fæstetvang paa Giendom medfører en betydelig Indskrænkning i Eiendommens Værdi, eensidig og egenmægtig kan forhøje denne Værdi til fuld Værdi ved at udstyffe endeel af Fæstegodssets Gaarde, saaledes at Lodderne komme til at udgjøre under een Tønde Hartkorn. Hvis denne Lov maatte udfomme, vil det blive Administrationens Sag at faae, faaet fast, hvilket Quantum Hartkorn, hvilke af de tilstedeværende Jorder, der nu for Tiden ere undergivne Fæstetvang, og den har da at sørge for, at der holdes fuldstændige Rester over, hvorledes disse Jorder omfordeles, sammenlægges eller udstyffes, for at paasee, at Fæstetvangen vedbliver at hvile derpaa, indtil Fæstetvangen paa en eller anden Maade ifølge andre Lovbestemmelser hæves ogsaa for disse Dele af Bondejorden. — § 4 tilfigter at lufte for andre store Misbrug. Den bestemmer, at den til Fæstesteder under samlet Gods nu hørende Eng, Gærdselskov eller Tørvefær ikke maa stilles fra disse Fæstesteder, saalænge de ere Fæstetvang undergivne. Man har saa tidt sagt — jeg skal indrømme mange Gange med Rette — at det ikke altid var Godseierens Skyld, at Fæstegods ikke gik over til Selveiendom, hvorimod det paa mange Steder var Fæsternes egen Skyld; men naar man vil afpøse, hvor Skylden ligger hos disse to Parter paa de forskjellige Steder,

troer jeg, man vil finde, at der ofte hos Fæsteren har været den største Villie til at kjøbe, medens Parterne ogsaa ellers kunde komme overeens om Vilkaarene, men at det, at Godseierne vilde tage sliige Ting fra Gaarden, har medført, at Fæsterne ikke kunde kjøbe Gaarden, som de ellers vilde have gjort. Godseieren har sagt: Du kan faae Gaarden for den og den Priis; det er ikke for meget, men jeg tager da den Eng, den Gærdselskov eller det Tørvefær. Fæsteren har da svaret: Dermed taber Gaarden betydeligt i Værdi, og jeg tør ikke indlade mig paa at kjøbe; jeg har det sikkrere, saalænge jeg sidder paa Fæste; det er bedre at sidde dette heelt ud og have Brugen deraf end at afsee disse Ting og give Afkald derpaa. Dette er Skylden for, at Handler ikke ere komne istand paa mange Steder, hvor de ellers vilde være komne istand. Den anden Deel af § 4 forekommer mig at være en naturlig Følge af den første. Efter Fæstelovgivningen kan en Fæster ikke benytte Godsets Gærdsel eller Tørv, selv naar disse Gjenstande ligge til Gaarden, medmindre Udviisning deraf har fundet Sted fra Godseierens Side, og dette kan være i sin Orden. Det hedder paa flere Steder, ogsaa i Fæstebreve, at han skal have Udviisning af Tørvefær, saalænge Mosen kan taale det; men naar Godseieren udvifer til Grett og Plett af denne Tørvelod, er det naturligt, at han kan komme til at sige til Fæsteren, at den ikke kan taale at stæres mere. Hvorfor kan den imidlertid ikke taale det? Fordi der er faaret Tørv fra dette Tørvefær til mange Andre end Fæsteren, hvorigjennem Godseieren har skaffet sig fri for den Forpligtelse, han selv i Fæstebrevet havde paataget sig, medens den paagjældende Fæster, til hvis Lod Mosen hørte, er bleven forurettet. Jeg troer derfor, at det er rigtigt, at man vedtager denne Bestemmelse i § 4, idet det her kommer an paa at høre en af de Rettigheder, som meest benyttes, og hvorved denne Bestemmelse vil være et Moment, der i Virkeligheden vil være virksomt til efterhaanden at gjøre Godseierne mere villige til at sælge. Regeringen og jeg ere enige om at lægge an paa, at Godseierne blive fjeede af at holde store